

KMC
KOORDINAČNO-METODICKÉ CENTRUM
PRE PREVENCIU NÁSILIA NA ŽENÁCH

RODOVO PODMIENENÉ A DOMÁCE NÁSILIE

MANUÁL TRÉNINGU PRE PRACOVNÍČKY A PRACOVNÍKOV
RPPS

2017

„Domov musí byť bezpečné miesto pre všetkých“

Inštitút pre výskum práce a rodiny
Institute for Labour and Family Research

RODOVO PODMIENENÉ A DOMÁCE NÁSILIE

MANUÁL TRÉNINGU PRE PRACOVNÍČKY A PRACOVNÍKOV RPPS

Zostavila:

PhDr. Hana Smitková, PhD.

Vydavateľ: Inštitút pre výskum práce a rodiny

Rok vydania: 2016

Rozsah: 22 strán

Text neprešiel jazykovou korektúrou.

Publikácia bola financovaná z Grantov EHP a Nórska a spolufinancovaná zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky v rámci projektu Koordinačno-metodické centrum pre rodovo podmienené a domáce násilie v rámci programu SKog: Domáce a rodovo podmienené násilie

„Domov musí byť bezpečné miesto pre všetkých“

www.norwaygrants.org

OBSAH

OBSAH.....	3
Úvod 4	
1 Na rozohratie – Bingo	5
2 Rodové stereotypy	5
3 Pohlavie či rod	6
4 Rodové stereotypy v tradíciách a kultúre	8
5 Socializácia cez osobné spomienky	9
6 Vplyv mediálnych výstupov na rodovo rolovú socializáciu	10
7 Postavenie žien v spoločnosti	10
8 Násilie voči ženám	11
9 Postoje k násiliu	14
10 Modelové situácie	17

Úvod

Domáce násilie je rozšíreným problémom aj na Slovensku a s jeho prejavmi, dôsledkami na jednotlivcov či celé rodiny sa stretávajú aj psychologičky a psychológovia pracujúci v RPPS. Klientky či klienti prichádzajú, či sú poslaní inými inštitúciami s rôznymi problémami a nie všetci/všetky, ktoré násilie v intímnych vzťahoch zažívajú, sa identifikujú ako týraní/é. Často sa ani nevnímajú ako také, ktoré pomoc priamo žiadajú alebo potrebujú.

S následkami rodovo podmieneného násilia sa však psychológovia/čky stretávajú, keďže tieto sú okrem fyzických veľmi často psychické – s vážnym dopadom sa osobnú pohodu, vnímanie seba, rodinné či širšie sociálne vzťahy a i..

Chceli by sme aj týmto manuálom prispieť k tomu, aby psychológovia a psychologičky, ktorí/é doteraz nemali možnosť, získali spôsobilosti, ktoré im v tejto práci pomôžu.

Odporúčame, aby s manuálom pracovali ako trénerky a tréneri tie/tí, ktorí/é absolvovali základný rodovo scitlivovací výcvik, ktorých presvedčenia a hodnoty sú v súlade s jeho základným vnímaním a konceptami a naďalej sa v tejto oblasti vzdelávajú. Za základ pre prácu s manuálom považujeme aj príručku vytvorenú pre tú istú cieľovú skupinu. Príručka obsahuje množstvo informácií, doplnkových materiálov, vysvetlení, ktoré sa dajú bezprostredne prakticky využiť. Rovnako veľmi vhodnou je príručka k Tréningu pre trénerov a trénerky *Predchádzanie a znižovanie násilia na ženách s osobitným dôrazom na terénnu sociálnu prácu*, ktorú rovnako pripravilo Koordinačno metodické centrum, v r. 2016.

Hoci si uvedomujeme, že aj muži bývajú vo vzťahoch s tyrankami, v tomto texte budeme hovoriť o ženách, ktoré majú partneroch, ktorí ich týrajú. Je to s ohľadom na zameranie na rodovo podmienené násilie, rovnako vieme, že okolo 95 % obetí sú ženy.

Pre Koordinačno-metodické centrum pre rodovo podmienené a domáce násilie pripravila

PhDr. Hana Smitková, PhD., 2016

1 Na rozohriatie - Bingo

Ciel: úvodné cvičenie na aktívny začiatok tréningu, môže napomôcť sa mentálne „preniesť“ na tréning a začať sa zoznamovať s prostredím, kde prebieha a jeho ďalšími účastníkmi/čkami.

Trvanie: 10 – 25 minút

Materiál: hárky (BINGO príklad v prílohe 1.)

Metóda: práca v skupine (ideálne nad 10 členov/niek)

1. Účastníkom/čkam pripraví tréneri/ky hárky s podnetmi, ktoré súvisia s obsahom tréningu. Počet okienok na hárkoch by mal byť cca o 1/3 menší, ako je počet účastníkov/čok.
2. Účastníci/čky dostanú hárky do rúk a ich úlohou je oslovovať a nájsť niekoho v miestnosti, na koho sedí položka/tvrdenie v okienkach pracovného hárku.
2. Každá osoba sa však môže v odpovediach vyskytovať iba raz; ten/tá, kto má prvý/á vyplnené všetky políčka, zvolá BINGO ☺.
3. Hra v tej chvíli končí, každý/á sa posadí na svoje miesto a ten/tá, kto vyhral, číta mená pri jednotlivých okienkach – tí/tie, ktorých sa to týka, zdvihnú ruku.

Záver: Je to možnosť začať si spájať prítomných ľudí s menami, prípadne aj nejakými vlastnosťami, informáciami o druhých (návrh tabuľky v prílohe 1., obsah doplňte podľa skupiny, s ktorou pracujete). Keďže sa pri cvičení ľudia pohybujú po miestnosti, uvoľnia sa súčasne aj fyzicky (a spätne psychicky) a začínajú sa navzájom zoznamovať.

Podľa: Institut Sofia, EQ Train: Train-the-Trainer Seminar, 2009.

2 Rodové stereotypy

Ciel: uvedomiť si a pomenovať rodové stereotypy, ktoré sa v našej kultúre spájajú so ženami a mužmi, ktoré bežne nie sú uvedomené, ale ovplyvňujú správanie, uvažovanie, vnímanie iných, interpersonálne vzťahy, postavenie žien/mužov v spoločnosti

Trvanie: 1 hod. (1 hod. – 45 minút)

Metóda: práca v skupine

Materiál: karty odlišnej farby, flipchart

1. Účastníci/čky dostanú 2 sady kariet odlišnej farby (vyberte napr. ružovú a modrú, ktoré stereotypne spájame so ženami a mužmi) a majú si vybrať farbu pre mužov a druhú pre ženy.
2. Objasnite im, že budete hovoriť slová, slovné spojenia a oni/ony majú dvíhať kartu farby patriacu k rodu, ktorý sa im spája s daným slovom. Ak sa im spájajú aj s mužmi aj ženami, nech zodvihnú obe karty.
3. Odporúčajte, aby reagovali bez veľkého uvažovania, skôr spontánne (nejde o „správnosť“ reakcie).

Príklady slov

Krása, šéf, dominancia, učiteľ, hlava rodiny, sestrička, plač, zhovorčivosť, lekár, starať sa, sila, submisivita, pilot, emocionálnosť, hrdina, domácnosť a i.

4. Vyvolajte prvé slovo, spočítajte, koľko účastníkov/čok zdvihlo karty pre „mužov/ženy/oboch a zapíšte na tabuľu (flipchart).

Príklad tabuľky na flipchart

Slová	Skóre		
	Muži	Ženy	Oboje
Krása	-	15	2
Hlava rodiny	16	-	1

5. Pokračujte s ďalšími slovami a pripomínajte, že majú reagovať bez dlhého rozmýšľania.

Záver: Porozmýšľajte, čo vám ukazuje tabuľka a získané výsledky. Vedte diskusiu o tom, čo si myslíme o mužoch a ženách, je rozdiel medzi našimi predstavami a realitou?; Aký dopad môže mať takýto pohľad na mužov/ženy?; Je možné tieto predstavy či nazeranie zmeniť a ako?

Podľa: Gender awareness and sensitivity applications. Training resource pack. UNNATI, India, 2009

3 Pohlavie či rod

Ciel: uvedomenie si rozdielov medzi pohlavím a rodom; facilitovať u účastníkov/čok úvahy, pomenovať predsudky, predpojatosti či diskurz súvisiace s tým, na čom zakladáme odlišnosti medzi mužmi a ženami (t.j. nakoľko existujú tieto rozdiely a čím sú podmienené – kultúra, spoločnosť, biológia a pod.)

Trvanie: 1 hod.

Metóda: práca v skupine

Materiál: flipchart, papier, perá

1. Účastníci/čky sa rozdelia do dvoch skupín – jedna nakreslí na flipchart postavu ženy, druhá muža. Úlohou bude napísať charakteristiky, vlastnosti, schopnosti, ktoré sa im spájajú so ženami/mužmi.
2. Skupiny prezentujú tieto rozdiely a z výmeny názorov, postojov by mohla vzniknúť potreba (alebo to facilituje tréner/trénerka) urobiť tretiu skupinu charakteristík, vlastností, schopností a to - ktoré majú ženy a muži spoločné.
3. Tréner/ka podporuje diskusiu k rozdielom/podobnostiam, ktoré sú viditeľné (fyzické rozdiely, oblečenie, iné súčasti úpravy zovňajšku a pod.) a s čím súvisia (roly, úlohy v spoločnosti a pod.), k tým, ktoré nie sú vidieť (napr. reprodukčné orgány, chromozomálna výbava, metabolické rozdiely).
4. Diskusia by mala smerovať k tomu, ktoré z týchto rozdielov sú biologicky dané a ktoré sa realizujú pod vplyvom spoločnosti, kultúry – jej požiadaviek, očakávaní a ako sa menia historicky (môžu sa uviesť príklady z rodiny – ako žili starí, prastarí rodičia), či regionálne (rozdielne krajiny majú iné očakávania, požiadavky na úlohy, roly žien a mužov)

Záver: Uvedomenie nakoľko a s čím sú spojené predstavy (roly, očakávania a pod.) o ženách a mužoch, nakoľko sú prepojené a zakotvené v biologických dispozíciách či vytvárané spoločenskými, kultúrnymi a inými vplyvmi a či je možné ich meniť.

Rozdiely medzi pohlavím a rodom	
Pohlavie	Rod
Je biologicky determinované	Je determinovaný socio/kultúrne/historicky
Je dané – vzťahuje sa k rozdielom v reprodukčných orgánoch, hormonálnym, chromozomálnym, metabolickým a iným odlišnostiam	Vytvára sa pod vplyvom spoločnosti, kultúry, histórie – učíme ho a učíme sa ho
Ostáva rovnaké kdekoľvek	Je dynamický a mení sa v čase, v rozdielnych kultúrach, rodinách či spoločenstvách
Nie je hierarchické	Je hierarchický
Nie je ľahké ho zmeniť	Dá sa zmeniť

4 Rodové stereotypy v tradíciách a kultúre

Ciel: zamerať pozornosť na zakotvenosť stereotypov či sexistického vnímania žien a mužov v tradíciách a kultúre; uvažovať nakoľko sú prítomné v súčasnosti, či a ako nás ovplyvňujú a kto je ich nositeľom

Trvanie: cca 1,5 hod.

Metóda: práca v skupine

Materiál: flipchart, papier, perá

1. Účastníci/čky sa rozdelia do malých skupín (najlepšie po 4-5).
2. Požiadajte ich, aby si v skupinkách spomenuli na príslovia, porekadlá, slovenské zvyky, piesne, rozprávky, ktoré vypovedajú o rolách žien a mužov, o ich postavení v spoločnosti, vzájomnom vzťahu alebo vnímaní vlastností žien a mužov (zapišu ich na flipchart – každá skupinka má svoj)
3. Požiadajte ich, aby prediskutovali, ako tradície vykresľujú ženy, mužov, aký je ich vzťah, postavenie v spoločnosti vo vzťahu k stereotypom či sexizmu, aký jazyk – slová, termíny sa používajú na opis žien a mužov.

Napr.

Dievča krásne ako kvet, dobré ako med, tichučké ako muška a do roboty ako sršeň. Sadaj ty aj v kúte, až budeš statočná, nájdu te. Kde čert nič nemôže vykonať, ta postrčí starú babu. Staré baby robia po kútoch vojnu. Kde chlap, tam smrad. Ani to čert nevymyslí, čo má žena v svojej mysli. Boli tam ľudia aj ženy. Kam chlap nemôže, dôjde žena. Kde husi, tam gag; kde ženy, tam jak. Z jalovice bude krava, a zo ženy stará baba. Vadia sa strigy o list, ženy o svoje pletky. Žena, ak nemá čo robiť, nech pára a znovu šije. Ženy majú deväťdesiatdeväť lŕstí a ešte plné vrece. Keď ženu zbiješ, akoby si roľu pohnojil. Žena je ako drevená nádoba; ak ju nepobiješ, rozsuší sa. Stará dievka ako krosná v dome zavadzia. Stará dievka, keď sa nemá s kým vadiť, aj s tým plotom sa ešte vadí. Strom bez kvetu a panna bez studu zriedka k akému úžitku prídu. Do desiateho roku češ, do dvadsiateho strež, a potom ďakuj pánu bohu, že ti vzal obludu (pliagu) z domu. Chlap nech je len trochu krajší od čerta, už je dosť pekný. Najprv fara, potom Mara. Syna, kedy chceš, oženíš; dievku vydáš, keď môžeš.

V rozprávkach – napr. často princezná je krásna, pasívna, zakliata a čaká na oslobodenie od mocného princa a pod.; princ musí o ňu bojovať s inými protivníkmi, drakom a pod. – dokazovať svoju silu, odvahu a i.

4. Ďalším krokom je zavesenie flipchartov do veľkej skupiny a spoločné prediskutovanie

Záver: Pokračujte v osobnom reflektovaní, či to sami/y vnímajú, pociťujú, že to platí doteraz, ako sa ich to dotýka. Obdobne, ako to asi vplýva na ženy/mužov „vo všeobecnosti“ v našej kultúre, či alebo aký to má dopad na vnímanie seba, vzťahov a pod..

5 Socializácia cez osobné spomienky

Ciel: hľadať a pomenovať vplyv rodovo rolovej socializácie a jej dopad na ženy a mužov a ich vnímanie seba cez osobné skúsenosti; spomienky, zážitky a s nimi prepojené prežívanie; objavovať vplyvy rodovej socializácie na formovanie rodovej identity

Trvanie: 1,5 – 2 hod.

Metóda: práca v pároch a malej skupine

Materiál: flipchart, papier, perá

1. Cez osobnú skúsenosť, zážitky a s nimi prepojené prežívanie, spomienky a ich súvislosti objavovať vplyvy rodovej socializácie na formovanie rodovej identity
2. Požiadajte účastníkov/čky, aby si spomenuli, kedy si uvedomili, alebo im to niekto povedal, že sú chlapcami/dievčatami
3. Nech si vyberú do dvojice niekoho, s kým sa chcú o túto skúsenosť podeliť
 - aká to bola situácia – bolo to príjemné, nepríjemné uvedomenie,
 - povedal im to niekto (a kto to bol), alebo za akých okolností to ako tému objavili, v akom veku
 - čo sa podľa nich skrývalo v tomto poznaní, informácii (či už na to prišli sami alebo im to niekto povedal)
 - malo to na nich nejaký vplyv ?
4. V skupine by si mohli ďalej povedať o skúsenosti, ak dostali niekedy takú spätnú informáciu, že nie sú „pravými mužmi“ či „skutočnými ženami“ ?
 - zvažovať, či to zmenilo ich vnímanie seba, správanie

Záver: V skupine si povedať, či toto poznanie, skúsenosti mali na nich nejaký vplyv a porozmýšľať, či alebo ako dopad naďalej pretrváva. Pripomenúť, že sú rozdielne odkazy pre dievčatá/chlapcov, ako sa vzťahujú či súvisia s biologickými/spoločenskými/kultúrnymi rozdielmi; kto tieto odkazy dáva a tým udržiava polaritu ženy/muži (škola, rodičia, starí rodičia, rovesníci) a iné súvislosti.

Podľa : Gender awareness and sensitivity applications. Training resource pack. UNNATI, India, 2009

6 Vplyv mediálnych výstupov na rodovo rolovú socializáciu

Ciel: hľadať a pomenovať vplyv rodovo rolovej socializácie a jej dopad na ženy a mužov; cez osobnú skúsenosť, zážitky a s nimi prepojené prežívanie, spomienky a ich súvislosti objavovať vplyvy rodovej socializácie na formovanie rodovej identity

Trvanie: 2 – 3 hodiny (prácu môže predĺžiť hľadanie v zdrojoch)

Metóda: práca v skupine

Materiál: učebnice a iné knihy, časopisy orientované na ženy/mužov, reklamy (ukážky billboardov, z internetu...)

1. Priniesť časopisy, reklamy (aj z internetu), nájsť obrázky žien a mužov a správy, ktoré tieto obrázky vysielajú
2. Zaznamenávať ich na flipchart v skupine
3. Nájsť a popísať socializačné vplyvy (teda kto a čo nás ovplyvňuje - rodičia, rovesníci, mestské/dedinské prostredie, vplyv viery, knihy, časopisy orientované na ženy/mužov, iné médiá, reklamy)

Záver: Uvedomenie a pomenovanie množstva každodenných vplyvov, ktoré na nás pôsobia od detstva opakovane a kontinuálne a pôsobia na vytváranie predstavy „správnej“ ženy a muža.

7 Postavenie žien v spoločnosti

Ciel: uvedomenie a pochopenie ktoré inštitúcie a ako prispievajú k diskriminácii a nerovnému postaveniu žien v spoločnosti

Trvanie: 2 hod.

Metóda: práca v skupine

Materiál: flipchart, papier, perá

1. Vo veľkej skupine vyzvite, aby účastníci/čky menovali spoločenské inštitúcie (škola, súdy, polícia, pracovisko, manželstvo, médiá, vláda..)
2. Rozdeľte prítomných/é na skupiny max po 4-5 a zadajte 2 inštitúcie do každej skupiny.

Tie odpovedia:

- kde sú muži a ženy v hierarchii v tejto inštitúcii? prečo je to tak?
- ako sa tieto inštitúcie k ženám správajú ?
- aký je vzťah medzi pozíciou žien v týchto inštitúciách, tým, ako sa k ženám správajú a ich pozíciou v spoločnosti?

- aké s nimi máte vy skúsenosti?

- ako by sa to dalo zmeniť?

3. Urobte syntézu a zapíšte hlavné body na flipchart

Záver: Spoločne pomenujte mužskú dominanciu v inštitúciách, jej dôsledky ako kontrola žien, ich podriadenosť v mnohých štruktúrach, jej dopad (aj ekonomický, pracovný, osobný a i.). Zvažujte či alebo ako je možné situáciu meniť, resp. ak máte iné skúsenosti odlišného fungovania inštitúcií podelte sa o ne.

Podľa : Gender awareness and sensitivity applications. Training resource pack. UNNATI, India, 2009

8 Násilie voči ženám

Ciel: Pomenovanie druhov a foriem násilia voči ženám v súvislosti s vekom a kontextom, v ktorom sa deje a ich dôsledkov

Trvanie: 3 hodiny (úlohu je vhodné rozdeliť do dvoch za sebou nasledujúcich blokov)

Metóda: práca v skupine

Materiál: hand out s príkladmi – tie môžu porovnávať so svojimi príkladmi a svojimi skúsenosťami a vedomosťami (aj zo slovenskej histórie) účastníci/čky

1. Účastníci/čky sa rozdelia do skupín – jedna vytvára zoznam druhov násilia s ohľadom na vek, druhá zoznam foriem násilia, tretia dôsledky násilia.
2. Vo veľkej skupine prezentujú svoje zoznamy – diskusia môže viesť k porovnaniu skúseností na Slovensku a v iných krajinách, rovnako sa môžu venovať subjektívnemu vnímaniu závažnosti druhov násilia.
3. Témou diskusie môžu byť vedomosti o fungujúcich/nefungujúcich štátnych či iné formách inštitucionálnej pomoci.

Hand out – násilie voči ženám s ohľadom na vek

- **prenatálne obdobie** - selektívne potraty (zacielené na ženské plody)

- násilie voči tehotným

- **dojčenský vek** - zabíjanie detí s ohľadom na rod (dievčatiek)

(chlapci sú rodičmi/spoločnosťou preferovaní – nepotrebuje veno, ktoré sa ešte v niektorých krajinách od dievčat očakáva, sú viac oceňovaní pre fyzickú silu a teda sa predpokladá, že

budú užitočnejší pri fyzicky náročnejších domácich prácach, očakáva sa, že budú viac zarábať a iné dôvody)

- diskriminácia dievčat v prístupe k starostlivosti, vzdelaniu, výžive a zdravotníckej starostlivosti (v niektorých krajinách nechávajú dievčatká pri nízkych zdrojoch bez starostlivosti, nechávajú ich zomrieť hladom a pod.)

- detstvo

- detské svadby
- rituálne mrzačenie genitálií (tzv. ženská obriezka - tradičný zvyk v niektorých krajinách)
- sexuálne zneužívanie
- prostitúcia
- diskriminácia dievčat v prístupe k starostlivosti, vzdelaniu, výžive a zdravotníckej starostlivosti (majú limitovaný prístup k vzdelaniu oproti chlapcom a i.)

- adolescencia - obťažovanie na verejnosti, nevhodné návrhy, poznámky

- znásilnenie
- incest
- sexuálne obťažovanie na pracovisku
- nútená prostitúcia
- obchodovanie s ľuďmi
- násilie počas tehotenstva, nútenie k potratu
- diskriminácia dievčat/žien v prístupe k starostlivosti, vzdelaniu, výžive a zdravotníckej starostlivosti
- únos

- dospelosť

- domáce násilie
- znásilnenie manželom/partnerom
- nútené tehotenstvo
- sexuálne obťažovanie na pracovisku
- obťažovanie, nevhodné návrhy, poznámky, znásilnenie
- diskriminácia žien v prístupe k starostlivosti, vzdelaniu, výžive a zdravotníckej starostlivosti
- úteky
- násilie alebo vražda súvisiaca so spochybnením vena (v ázijských krajinách)

- vyšší vek

- zneužívanie starších žien, vdov
- hrozby sexuálneho násillia

- zlý prístup k starostlivosti, vzdelaniu, výžive a zdravotníckej starostlivosti

Kedykoľvek – **násilie vo vojnách** – znásilnenia či nútené tehotenstvá ako dôsledok znásilnenia nepriateľom, sexuálne otrokyne

Handout - formy násilia

- **fyzické** - cieľom jednej osoby je fyzicky ublížiť inej osobe (žene) a násilie teda jeho hrozba je súčasne používané na zastrašovanie a kontrolu

- údery, kopanie, ťahanie za vlasy, trhanie vlasov, rezanie, hádzanie predmetov, pálenie, škrtenie, usmrtenie

- **psychické** - cieľom jerobiť ju závislejšou na partnerovi, narušiť vnímanie sebahodnoty a sebaúcty

- kritizovanie, vyhrážanie, urážanie, ponižovanie, podnecovanie iných k urážkam, vyhrážanie sa ublížením deťom

- **sexuálne** - znásilnenie, sexuálne napadnutie, obťažovanie, nevhodné narážky, návrhy, dohodnuté manželstvá (manželstvá detí, mladistvých dohodnuté rodičmi)

- **sociálne** - snaží sa ženu izolovať od rodiny, priateľov/liek či iných sociálnych kontaktov

- **ekonomické** – žena nemá prístup k rodinným peniazom, k rodinnému/svojmu účtu, partner/manžel rozhoduje o použití financií (napr. o nákupoch), berie detské prídavky, spraví dlhy, ktoré nevyplatí

- **kontrolujúce správanie** - muž neumožní žene pracovať mimo domov – vystavuje ju tým ekonomickej závislosti na sebe a väčšiemu riziku chudoby

- žena nemá informácie ani dosah na rodinné financie,

- sleduje jej fyzický pohyb, komunikáciu cez médiá (internet, mobil a i.),

- inštaluje doma odpočúvanie, nahrávanie

Dôsledky násilia

- zranenia, modriny, zlomeniny, tržné rany, popáleniny, chronické bolesti, bolesti hlavy

- sexuálne, gynekologické problémy - potraty, nechcené tehotenstvá, zranenia na vnútorných orgánoch malej panvy, pohlavne prenosné choroby, HIV

- invalidita

- psychické a emocionálne problémy - úzkosť, permanentný strach, pocity viny, depresie, zvýšené riziko vzniku závislostí, znížené sebavedomie a sebaúcta, poruchy príjmu potravy, poruchy spánku,

- samovražda, vražda

Iné - nízky príjem, zvýšené riziko nedostatku financií a chudoby;

sťahovanie a strata sociálnych kontaktov

potreba vyhľadať pomoc – právnu, sociálnu, zdravotnícku starostlivosť (potenciálna byrokracia a jej časová náročnosť a i.)

Záver: Diskusia môže viesť aj k formulovaniu potreby vypracovať štandardy poskytovania pomoci ženám zažívajúcim partnerské násilie, pomenovať systémové nedostatky v zabezpečovaní pomoci, definovať právne rámce, rámce a pravidlá fungovania v systéme UPSVaR či špecifické aspekty spolupráce s orgánmi zabezpečujúcimi potreby a ochranu detí.

9 Postoje k násiliu

Ciel: Práca so súčasnými výsledkami prieskumu Eurobarometer (november 2016) týkajúceho sa postojov slovenských mužov a žien k rôznym formám rodovo podmieneného násillia (domáce násillie, sexuálne obťažovanie, prenasledovanie na internete a i.)

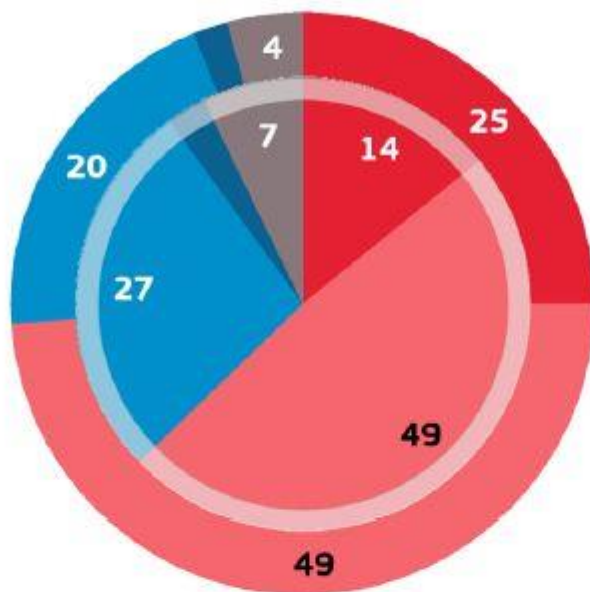
Trvanie: 2 hodiny

Metóda: práca malých skupinách (max 4 členovia/členky), práca vo veľkej skupine

Materiál: handout s obsahom- <http://www.aspekt.sk/content/aspektin/zeny-zazivaju-nasilie-verejnost-im-stale-neveri> Ženy zažívajú násillie. Verejnosť im stále neverí.

Výsledky nového prieskumu Eurobarometer

QB1 Čo si myslíte, nakoľko je vo všeobecnosti v (NAŠEJ KRAJINE) bežné domáce násilie proti ženám?
(%)

EÚ28 Vonkajší graf

SK Vnútorňý graf

	EÚ28		SK	
	2016	2016-2010	2016	2016-2010
 Veľmi rozšírené	25	- 2	14	- 9
 Pomerne rozšírené	49	- 2	49	- 7
 Nie veľmi rozšírené	20	+ 3	27	+ 10
 Vôbec nie rozšírené	2	+ 1	3	+ 3
 Nevie	4	=	7	+ 3

Evolúcia 06/2016 - 02-03/2010

Na Slovensku si 67% ľudí myslí, že domáce násilie páchané na ženách je neprijateľné a vždy by malo byť trestné. Vyplýva to z [výsledkov prieskumu verejnej mienky Eurobarometer](#), ktorý realizovali v júni 2016 na vzorke 1008 ľudí. Výsledky európskeho prieskumu zverejnili pri príležitosti Medzinárodného dňa za odstránenie násillia páchaného na ženách.

Rodovo podmienené násilie je násilie, ktoré je nasmerované proti žene preto, lebo je žena, a násilie, ktoré ženy postihuje disproporcionálne ([Istanbulský dohovor](#)). Môže ísť o fyzické, sexuálne alebo psychické násilie alebo o kombináciu rôznych foriem násillia. K rodovo podmienenému násilliu patrí domáce násilie, sexuálne obťažovanie a sexuálne násilie, zraňujúce praktiky a obťažovanie na internete. Rodovo podmienené násilie sa deje v každej krajine a naprieč spoločenskými vrstvami.

Jedna z troch žien na Slovensku (34%) zažila od svojich 15 rokov fyzické a/alebo sexuálne násilie. Počas jedného roka (12 mesiacov pred rozhovorom) bolo fyzickému a/alebo sexuálnemu násilliu vystavených 10% žien. Jedna z desiatich žien zažila sexuálne obťažovanie alebo stalking (prenasledovanie) prostredníctvom nových technológií.

Čo si ale o výskyte násilia myslia ženy a muži na Slovensku? Aký postoj majú k rôznym formám rodovo podmieneného násilia? Vyberáme z [výsledkov Eurobarometra](#):

- 63% oslovených si myslí, že domáce násilie na ženách je (pomerne alebo veľmi) rozšírené;
- iba 67% oslovených uviedlo, že domáce násilie páchané na ženách je neprijateľné a vždy by malo byť trestné;
- 21% oslovených mužov a 12% žien si myslí, že sexuálny styk bez súhlasu sa dá ospravedlniť, ak obeť nosí odhaľujúce, provokatívne alebo zvodné oblečenie;
- 17% mužov a 12% žien tvrdí, že sexuálny styk bez súhlasu sa dá ospravedlniť, ak je obeť opitá alebo užila drogy;
- 16% mužov a 12% žien si myslí, že sexuálny styk bez súhlasu sa dá ospravedlniť, ak obeť ide dobrovoľne s páchatelom domov napríklad po večierku alebo schôdzke;
- 17% mužov a 10% žien si myslí, že sexuálny styk bez súhlasu sa dá ospravedlniť, ak obeť nepovedala jasné nie alebo sa fyzicky nebránila;
- 26% opýtaných uvádza, že ženy si často vymýšľajú alebo zveličujú tvrdenia o zneužívaní alebo znásilnení;
- 34% ľudí tvrdí, že násilie proti ženám je často vyprovokované obeťou;
- 25% ľudí si myslí, že domáce násilie je súkromná záležitosť a mala by sa riešiť v rámci rodiny;
- nízke je aj povedomie o službách pre ženy zažívajúce násilie - 54% oslovených nepozná žiadne služby podpory (62% mužov a 46% žien);
- 19% oslovených uvádza, že nútenie partnerky alebo partnera k sexuálnemu styku je nesprávne, ale nemalo by byť protizákonné; 72 % si myslí, že je to nesprávne a buď už je, alebo by malo byť protizákonné;
- 23% opýtaných uvádza, že zasielanie neželaných sexuálne explicitných e-mailov alebo správ je nesprávne, ale nemalo by byť trestné;
- s tým môže súvisieť aj to, že ženy o svojich skúsenostiach s násilím mlčia – iba 14% oslovených pozná ženu, ktorá zažila domáce násilie v okruhu rodiny a priateľov, 24% v okolí alebo susedstve a 10% v práci alebo škole.

Viac z výsledkov prieskumu nájdete [TU](#).

Výsledky prieskumu o násilí páchanom na ženách ukazujú, že na Slovensku žije veľa žien, ktoré zažili alebo zažívajú násilie. Podľa najnovších výsledkov Eurobarometra je však zrejmé, že postoj verejnosti k násiliu je veľmi benevolentný. Viac ako 20 rokov odvtedy, ako sa na Slovensku [začalo násilie na ženách postupne tematizovať](#), si značná časť verejnosti myslí, že ženy zažívajúce násilie preháňajú alebo si vymýšľajú. Nízke je aj povedomie o službách, ktoré sú pre ženy dostupné na rôznych miestach Slovenska.

Príloha:

1. Účastníci/čky sa rozdelia do menších skupín, kde uvažujú o jednotlivých výsledkoch prieskumu a reflektujú svoje vlastné postoje k nim
2. Zvažujú, aké sú dôvody k jednotlivým vysloveným postojom, čím sú ovplyvnené a ako je možné na ne vplývať

Záver: Zhrnutie aktivity vo veľkej skupine – aké reakcie vyvolali v prieskume zistené postoje, aké sú výsledky osobného a skupinového reflektovanie

10 Modelové situácie

Ciel: nácvik práce s klientkou so skúsenosťami z násilného vzťahu

Trvanie: 4 hodiny (úlohu je vhodné rozdeliť do dvoch za sebou nasledujúcich blokov)

Metóda: práca v trojiciach, v skupine

Materiál: vopred pripravené príbehy klientok,

- podklady s odporúčaniami, ako komunikovať s klientkami, so skúsenosťami z násilného vzťahu

- materiály k téme bezpečnému odchodu od násilného partnera

1. príbeh – v ktorom klientka nepomenováva priamo násilie (tu hlavne ekonomické)

Klientka prichádza s témou, ako má riešiť komplikovanú rodinnú situáciu, ktorú prezentuje predovšetkým ako finančne a aj vzťahovo problematickú. Žili s manželom a dvomi deťmi v prenajatom byte, jej končí rodičovská dovolenka a chcela by sa zase zamestnať, ale nie v doterajšom zamestnaní. V poslednom období mali s manželom časté konflikty. Nikdy nemala prístup na účet, keďže rodinné peniaze chcel spravovať manžel – hovoril, že ona to nevie, peniaze by aj tak prehajdákala, on vie lepšie hospodáriť. Manžel jej peniaze vydleoval a aj tak jej stále vyčítal, že spotrebuje na domácnosť a deti priveľa peňazí. Ona však už nevie, kde by mala ušetriť – deti potrebujú jesť, obliecť sa, starší syn by chcel chodiť aspoň na jeden športový krúžok a pod. Manžel zo dňa na deň bez vysvetlenia od nich odišiel a nedáva o sebe vôbec vedieť. Koncom mesiaca sa ozvala majiteľka bytu, že treba zaplatiť nájomné, žena peniaze nemá a manžel jej nedvíha telefón. Vysvitlo, že nemajú zaplatené nájomné už niekoľko mesiacov a musia sa z bytu okamžite vystahovať a zaplatiť nedoplatok. Majiteľka bytu žiada od ženy, aby nedoplatok zaplatila ona, jej rodinná situácia ju nezaujíma. Ak to nespraví okamžite, dá ju na súd, alebo bude žiadať, aby jej odobrali deti (obe sú maloleté), lebo sa o ne vraj nevie postarať. Nevie, kde by mala zohnať peniaze, ale hlavne si myslí, že by to mal spraviť manžel, on t.č. jediný zarába. Doteraz ju nebil, len jej často nadával, „aká je sprostá, hlúpa, škaredá, ako si ju mohol vziať, keď je taká nemožná a nič nevie“ a hovorí jej tak aj pred deťmi. Hľadala ho u jeho mamy, nechce jej povedať, kde on teraz je, hoci to určite vie. Navyše jej povedala, že je to celé jej vina a nech sa na neho nestážuje a vyrieši si svoje problémy sama.

2. príbeh – klientka pomenováva násilie a chcela by od partnera odísť

Klientka sa prichádza porozprávať a poradiť, čo má robiť a ako má od partnera odísť. Má tri deti, jedno z predchádzajúceho manželstva, dve s terajším manželom. Sú spolu už dlho (deti majú 7, 12, najstarší syn z prvého manželstva 17), situácia sa u nich však postupne zhoršuje. Manžel jej spočiatku dával najavo, ako ju potrebuje, chce s ňou byť každú chvíľu a „chcel ju dostať“, no časom sa zmenil na muža, ktorý kontroluje, koľko jej trvala cesta z práce, kde a s kým chodí (už vlastne ani radšej nikam nechodí), nedovolí jej sa stretávať s mamou, kontroluje jej výpisy z mobilu (podľa čísel zisťuje, s kým volala a písala si sms). Nakupujú najprv to, čo chce on, potom môžu prípadne pridať, čo potrebujú ostatní. Musí ho čakať nachystaná večera, ona musí byť doma, keď sa on vráti ani nie z práce, ale opitý z krčmy. Všetci už vedia, čo sa bude diať – vždy nájde dôvod,

prečo ju zbije a je mu jedno, či tam sú deti. Ona sa snaží ich poslať spať, alebo do ich izieb, aby pri tom neboli. Hlavne staršie deti sa ju snažia chrániť – majú už stratégie, ako sa snažia odlákať jeho pozornosť. Bud' mu rozprávajú zážitky zo školy (jeho to nezaujímajú), alebo príbehy z nejakých filmov, alebo sa akoby pridávajú na jeho stranu a rozoberajú, aká je mama nemožná, aby si mohol slovne vyventilovať nespokojnosť a hnev bez toho, aby ju fyzicky napadol. Najstarší už raz aj dostal bitku, ako sa snažil mamu chrániť a postavil sa pred ňu. Stredný syn často berie najmladšiu dcéru do detskej a rozpráva jej rozprávky, alebo spolu pozerajú telku, aby nepočula, čo sa deje v kuchyni. Mala už zlomené nejaké kosti na rukách, ako si kryla hlavu; rebrá, ako do nej kopal, keď ju zhodil na zem, vytrhané vlasy. Keď s tým bola na pohotovosti, vždy si musela niečo vymyslieť, čo sa jej stalo. Keď mala ľahšie zranenie, nedovolil jej ísť dať si ich ošetriť. Bojí sa aj o deti, čo keď mu nebude stačiť, že bije ju a už nechce, aby to deti zažívali. Klud vlastne nikdy nemajú, stále sú v napätí a strachu, čo sa bude diať ďalší deň. Deti si nemôžu vodiť domov kamarátov, lebo sa hanbia aj boja, čo by sa stalo. Nedarí sa jej našetriť si vlastné peniaze, lebo dáva veľa na domácnosť. Chcela by od neho odísť, ale bojí sa, lebo on má kamarátov aj na polícii. Už ho bola aj nahlásiť, keď ju zbil, ale policajti len prišli k nim domov a napomenuli ho, aby to už viackrát nespravil. Pred tým chcela ísť k mame, ale tam by ju našiel, potrebovala by poradiť, kam ísť, aby sa mohla pred ním aj s deťmi schovať, keby bolo nejaké tajnú miesto.

1. Účastníci/čky vytvoria trojice (psychológ/ička, klientka, pozorovateľ/ka) a prehrávajú si rozhovor s oboma klientkami (striedajú sa v trojici, prípadne aj s inými trojicami). Prejdú si vnímanie situácie z pohľadu klientky, psychológa/čky, pozorovateľky a dostávajú/dávajú spätnú väzbu.
2. Vo veľkej skupine zdieľajú skúsenosti, porovnania z práce s rozdielnymi klientkami.
3. Okrem analýzy a podávania spätnej väzby na samotnú prácu psychologičky/ga sa v oboch kazuistikách zamerajte aj na tieto témy:
 - kto nesie hlavnú zodpovednosť za to, čo sa deje,
 - aký má situácia dopad na ženu, na deti
 - aké druhy možných následkov nesie žena a deti
 - aké sú praktické dôsledky situácie – na deti, ženu, prípadne širšiu rodinu
 - ako sú t.č. do toho zainteresované iné inštitúcie, alebo známi, príbuzní
 - prečo doteraz od neho žena neodišla
 - čo by mala žena spraviť
 - prípadne ako si zabezpečiť bezpečný odchod

Záver: Je možné, že sa cvičenie vďaka diskusii predĺži, prípadne závery budú podobné ako v predchádzajúcom cvičení. Rovnako je možné pripraviť ešte ďalšie kazuistiky, ak by vystala potreba viac prakticky skúšať modelové situácie. Podobne je možné začať formulovať potreby pracovníčok/kov smerom k vlastnému bezpečiu na pracovisku a materiálno technickému zabezpečeniu k väčšej pracovnej spokojnosti.

Príloha 1:

BINGO

Inštrukcie: Pohybujte sa v skupine a zbierajte podpisy do každého okienka od toho, na koho sa to hodí. Od jedného človeka môžete mať iba jeden podpis.

Ciel: Mať podpis v každom okienku (a stretnúť sa s každým v miestnosti).

....cestoval/la niekde, kde ste boli aj vy?	...má takú istú farbu očí ako vy?	...ovláda 2 a viac jazykov?	...niekedy pracoval/la naraz vo viac než jednom zamestnaní?
....rád pracuje v záhrade alebo na chalupe?	KTO?		...si nevypol mobilný telefón?
...ukončil/la aspoň jeden dlhodobý výcvik?	...má dobrého šéfa/šéfku?	...má v práci viac kolegýň než kolegov?	...čítal/la nejakú knihu C. Rogersa?

Použitá literatúra:

Gender awareness and sensitivity applications. Training resource pack. *UNNATI, India, 2009*

Institut Sofia, *EQ Train: Train-the-Trainer Seminar, 2009*

Ženy zažívajú násilie. Verejnosť im stále neverí In ASPEKTin - feministický webzin. ISSN 1225-8982. Uverejnené 24/11/2016. Získané 25/11/2016 - 19:48. Dostupné na <http://aspekt.sk/content/aspektin/zeny-zazivaju-nasilie-verejnost-im-stale-neveri>

Hodnotenie tréningu pre pracovníčky a pracovníkov RPPS
Rodovo podmienené násilie

Budú pre vás cvičenia a informácie získané na tréningu užitočné?

Áno

Trochu

Nie

Čo považujete za najužitočnejšie?

Čo považujete za najmenej užitočné?

Tréner/ka

Vyznali sa v témach
vedomosti

Trochu sa vyznali

Nemali

Tréner/ka

Vedeli pracovať so skupinou

Nevedeli

Materiálno-technické zabezpečenie bolo

Dostatočné

Privítala/I by som ešte

Nedostatočné

Poznámky